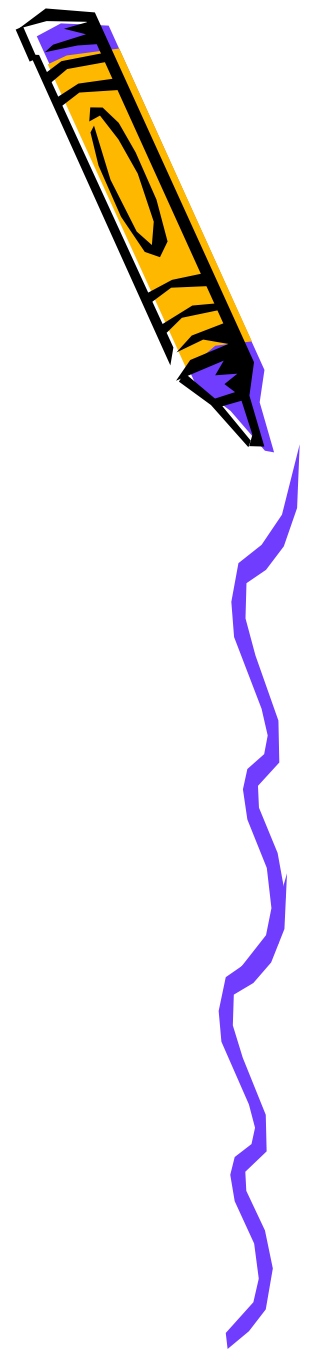

Modely nadání (talentu)

Lekce 2

Gardnerova teorie mnohočetných inteligencí

Intelligence je: „... soubor dovedností, které umožňují jedinci vyřešit skutečné problémy nebo obtíže, s nimiž se setkává, a pokud je to třeba, dosáhnout účinného výsledku; intelligence také umožňuje problémy nacházet nebo vytvářet a tím klade základy pro osvojení si nových vědomostí“.

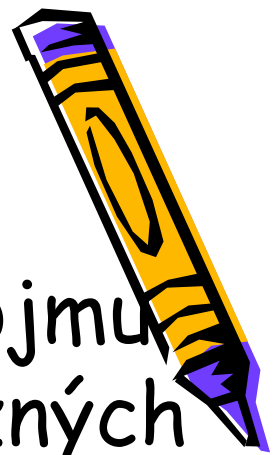
„České“ definice

- Blatný a Plháková: „*Inteligenci můžeme definovat jako individuální kvalitu a úroveň myšlenkových operací, která se projevuje při řešení různých problémů. Mezi tyto problémy spadají každodenní úkoly, řešení nezvyklých praktických situací a dokonce i vysoce teoretické abstraktní otázky.*“

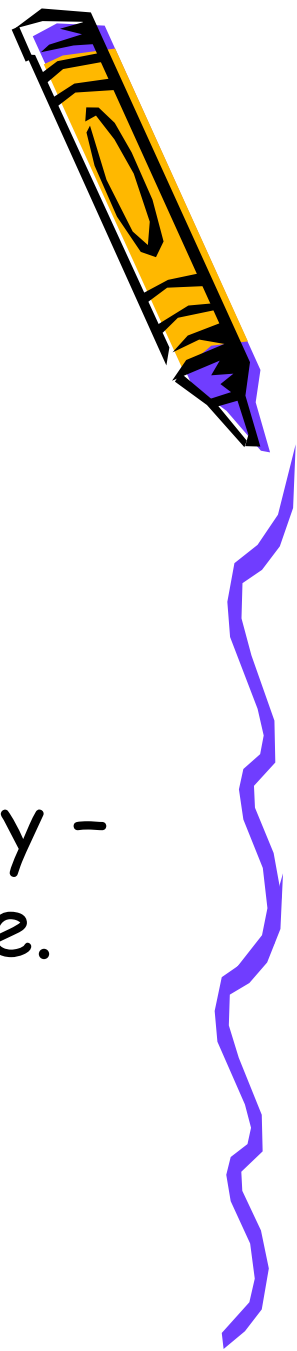
Intelligence - nadání

- Existuje mnoho pojetí a klasifikací pojmu intelligence - tedy existuje mnoho různých odpovědí na otázku, co je to intelligence
- **ALE** nelze ztotožňovat pojem intelligence s pojmem nadání.
- **ALE** - dle Laznibatové: „*Intelligence je základním kamenem pro vysvětlení nadání.*“

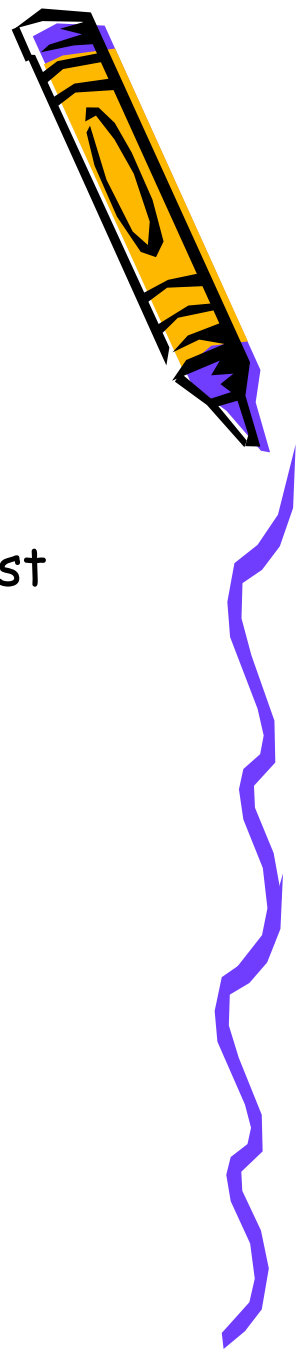
Definice nadání

- opět mnoho různých definic;
- koncem 80. let minulého století existovalo více než sto různých definic nadání - dnes určitě více;
- způsobeno rozsáhlostí problematiky - různé úhly pohledy = různé definice.

Nadání dle Havighursta a DeHaana

- nadání lze chápat jako manifestované, komplexní, společensky hodnotné a vzácné.
- specifikují šest základních oblastí, kde se vyšší schopnost může projevit:
  - *intelektová schopnost*
  - *schopnost tvořivého myšlení*
  - *vědecká schopnost*
  - *schopnost sociálního vůdcovství*
  - *mechanické schopnosti*
  - *talent ve výtvarném umění*

Nadané děti

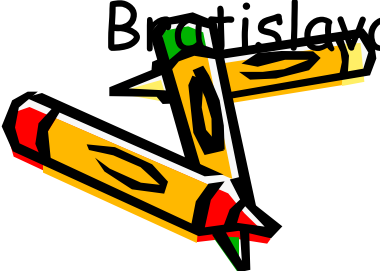
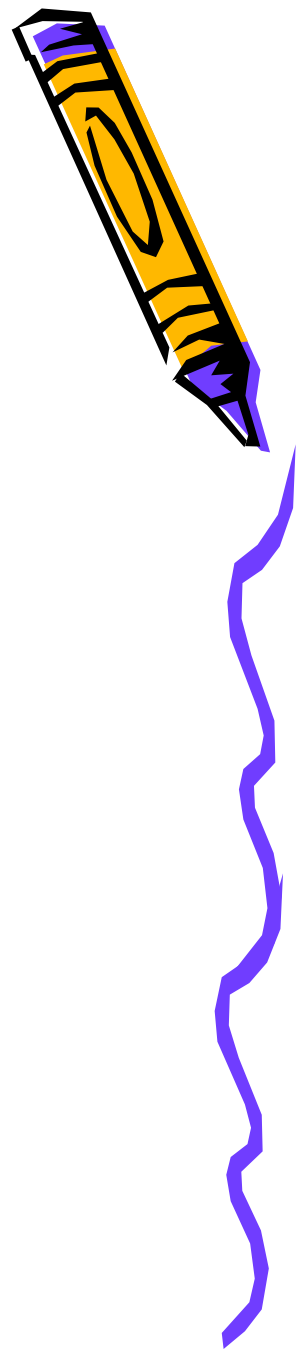
- *Děti schopné vysokého výkonu zahrnují ty, které demonstrují prospěch anebo potenciál v jakékoliv jedné či více z těchto oblastí:*
- *všeobecné intelektové schopnosti*
- *specifická/jednotlivá akademická způsobilost*
- *kreativní a produktivní myšlení*
- *schopnosti vůdcovství*
- *výtvarné umění*
- *psychomotorické schopnosti."*

Škrabánková : „*Termín nadaný žák označuje žáka s diagnostikovaným potenciálem vlastností a schopností v intelektové, sociální, motorické nebo estetické oblasti, v níž vykazuje opakovaně výkony nad rámec běžné populace a je schopen tento potenciál rozvíjet a aplikovat.*“

Vladimír Dočkal z Výzkumného ústavu dětské psychologie a patopsychologie v Bratislavě:
„*Nadání je komplex všech vlastností, které se účastní realizace činnosti, je tedy relativně stabilní složkou osobnosti, která reguluje vykonávání činnosti.*“

DOČKAL, Vladimír a kol. *Psychológia nadania*. Bratislava: SPN, 1987.

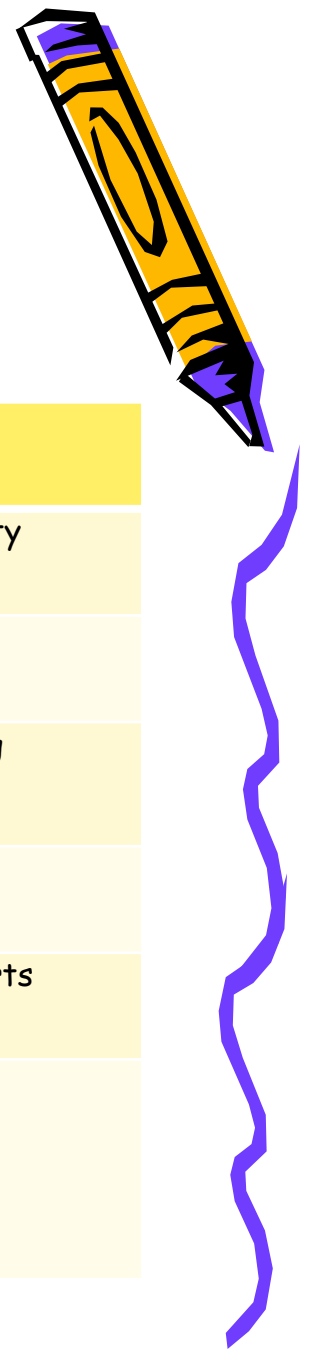
Joan Freemanová, zakladatelka mezinárodní společnosti ECHA (Evropská rada pro vysoké schopnosti, jejich výzkum a rozvoj) a poradkyně britské vlády uvádí: „**Vysoce nadaní jsou ti, kteří vykazují mimořádně vysokou úroveň své činnosti, ať už v celém spektru nebo v omezené oblasti, nebo ti, jejichž potenciál ještě nebyl pomocí testů ani experty rozpoznán.** FREEMAN, Joan. *Educating the Very Able*. Ofsted, London, 1998.

Paul Witty, spolupracovník Center for Gifted Education, Williamsburg, Virginia, se domnívá, že: „**Nadané nebo talentované je to dítě, které soustavně vykazuje významné výkony v jakékoliv hodnotné oblasti snažení.**”

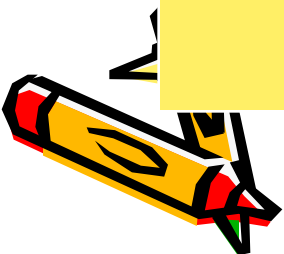
In KHATENA, Joe. *Educational psychology of the gifted*. John Wiley and Sons, New York. 1982.

Oblasti nadání

Nadřazený pojem	Oblast nadání	
intelekt	intelektová schopnost	intellectual ability
	vědecká schopnost	scientific ability
kreativita	schopnost tvořivého myšlení	creative thinking
motorika	mechanické schopnosti	mechanical skills
	talenty v krásném umění	talents in fine arts
komunikace	schopnost sociálního vůdcovství	social leadership

IQ - inteligenční kvocient

- vyjadřuje hodnotu výkonu určitého jedince;

IQ		Označení úrovně kognitivních schopností jedince	
115-130	bystrý jedinec	13,59 %	clever
130-145	nadprůměrně nadaný	2,14%	moderately gifted
145-160	vysoce nadaný		highly gifted
160-175	mimořádně nadaný	0,13 %	exceptionally gifted
175-190	velmi vysoce nadaný		profoundly gifted
190 +	„nevyčísitelně“ nadaný		„terminally“ gifted

IQ x EQ

- Hollingworthová určila jako „sociálně optimalní inteligenci“ IQ v rozmezí 122 - 155
- Při IQ nad 160 - rozdíly mezi výjimečně nadanými dětmi a jejich vrstevníky jsou **natolik veliké**, že vedou ke specifickým problémům ve vývoji, následně i k sociální izolaci
- Tyto obtíže se jeví jako obzvláště **naléhavé** ve věku 4 - 9 let.

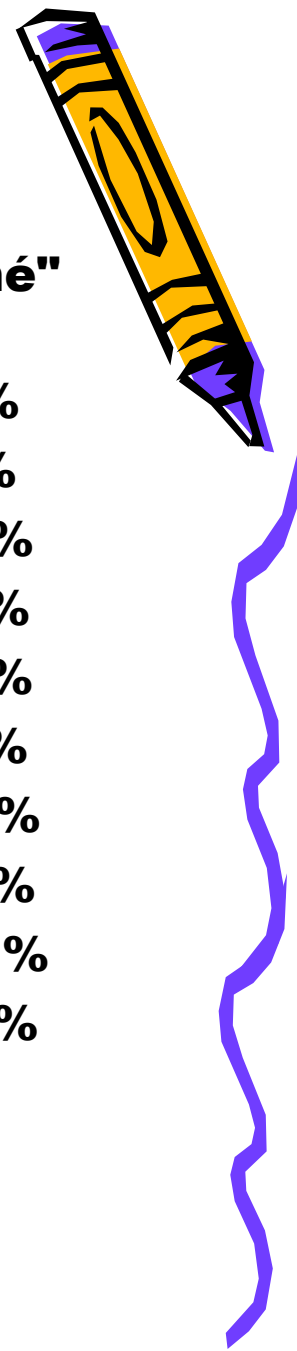

Nadání nebo talent

- Francoys Gagné: rozlišuje mezi nadáním a talentem:
„Pojem nadání znamená vlastnictví nebo používání netrénovaných a spontánních přirozených schopností minimálně v jedné dominantní oblasti, na úrovni mezi 10 nejlepšími procenty svých vrstevníků. Na druhou stranu talent poukazuje na vyšší zvládnutí systematicky rozvíjených schopností, dovedností a znalostí alespoň v jedné oblasti na úrovni mezi 10 procenty těch vrstevníků, kteří se danou oblastí aktivně zabývají. Tento model představuje pět oblastí nadání: intelektuální, tvořivé, sociálně-afektivní, senzomotorické a „ostatní“ (tj. mimosmyslové vnímání). Tyto přirozené dovednosti, které mají jednoznačný genetický základ, se projevují při plnění všech úkolů, se kterými se dítě ve škole potýká.“
- GAGNE, Francoys. *A Differentiated Model of Giftedness and Talent* [online]. [cit. 2012-04-06]. Dostupné na :
<https://www.nswagtc.org.au/info/definitions/gagnemodel.html>

Silverman

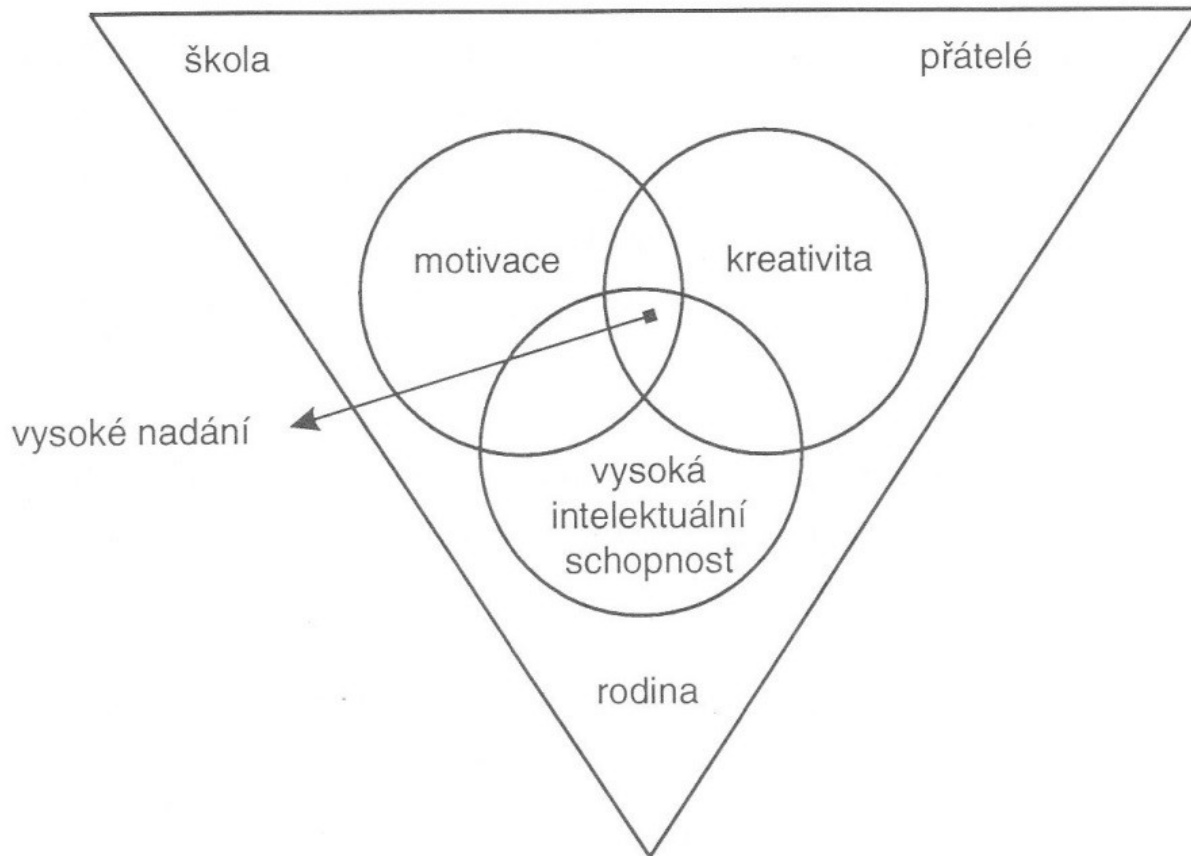
Charakteristiky dětí	Nadané děti	"Průměrné"
• Velká bdělost	67 %	42 %
• Dlouhý rozsah paměti	31 %	3 %
• Výborná paměť	67 %	27 %
• Rozvoj čtení	58 %	13 %
• Rozšířená slovní zásoba	87 %	34 %
• Pozorovací schopnosti	64 %	34 %
• Velká zvědavost	58 %	40 %
• Více než 1 imaginativní kamarád	50 %	9 %
• Živá představivost	46 %	22 %
• Vysoký stupeň kreativity	66 %	8 %

Renzulliho model nadání

Mönksův model

Gagneho diferenciální model talentu a nadání

Schopnosti (aptitudes) mají původ v genetické struktuře organismu - to umožňuje vysvětlit rozdíly v talentovaných výkonech.

Schopnosti rozčlenil do pěti následujících kategorií:

- intelektualní,
- kreativní,
- senzoricko-motorické,
- socio-emocionalní (socio-afektivní), a jiné.

Pro **rozvinutí talentu** je přímo nutná přítomnost těchto schopností v pásmu nadprůměru, přičemž jako vlivy tohoto vývoje zde fungují jak osobnostní, tak i vnější faktory prostředí. Není tedy možné být talentovaným jedincem bez toho, abychom dříve byli jedincem nadaným - obráceně tato kauzalita neplatí.

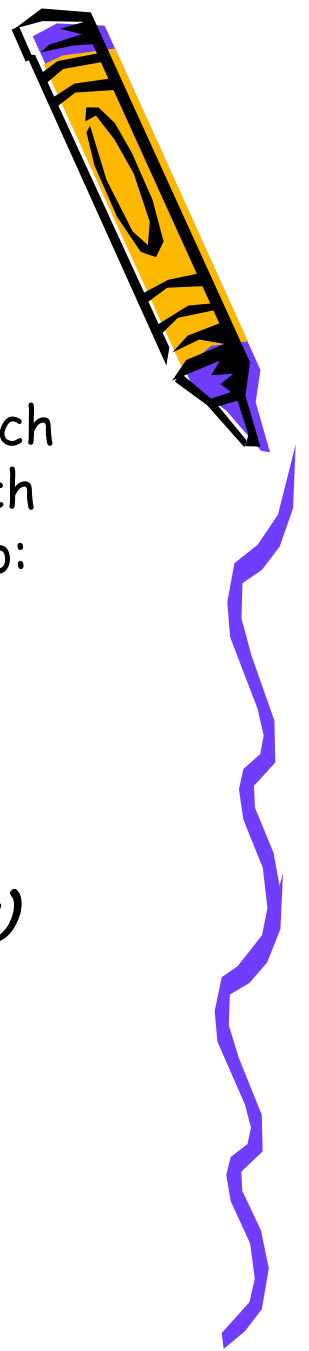
Sternbergův pentagonální model

Nejprve model triarchický model - uvádí 3 elementy nadání: vzorce analytické, tvořivé a praktické.

Po výsledcích výzkumů stanovil 5 kritérií - musí se vyskytovat u jedince, abychom jej mohli označit za nadaného: **výtečnost, výjimečnost, produktivita, prokazatelnost a hodnota.**

Tannenbaumův model

- navrhl pět faktorů, které určují a definují nadání. Úspěch závisí na kombinaci všech těchto faktorů, avšak neúspěch může způsobit selhání pouze jediného z nich. Jedná se o:
  - *nadprůměrnou obecnou inteligenci (superior general intelligence)*
  - *výjimečné speciální schopnosti (exceptional special aptitudes)*
  - *neintelektové facilitátory (nonintellective facilitators)*
  - *vlivy prostředí (environmental influences)*
  - *náhoda, štěstí (chance or luck)*

Podrobněji předchozí kritéria:

- 1) **výtečnost** (excellence criterion): jedinec musí vynikat v jedné nebo více dimenzích nad svými vrstevníky,
- 2) **výjimečnost** (rarity criterion): dovednost jedince je na vysoké úrovni oproti jeho vrstevníkům,
- 3) **produktivita** (productivity criterion): oblast, ve které jedinec vyniká, musí vést k produktivitě, nebo potenciální produktivitě,
- 4) **prokazatelnost** (demonstrable criterion): výtečnost, která je jedinci vlastní, musí být prokazatelná v jednom nebo více validních testech a měřeních,
- 5) **hodnota** (value criterion): výtečnost vlastní jedinci musí být oceňována společností, ve které jedinec žije.

Bystré versus nadané dítě

- Zná odpovědi
  - Zajímá se
  - Odpovídá na otázky - podle požadavku U
  - Má dobré nápady
  - Je vůdcem skupiny
  - Přijímá úkoly a poslušně je vykonává
- Klade otázky
  - Je velmi zvědavé
  - Diskutuje o detailech, myslí do hloubky
  - Má neobvyklé nápady
  - Je samostatné, často pracuje samo
  - Úkoly přijímá kriticky, dělá jen to, co je baví

Bystré versus nadané dítě

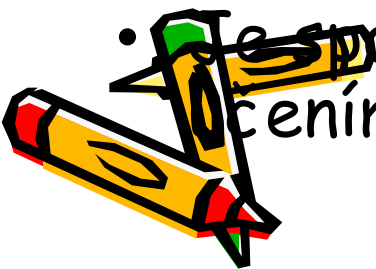
- Poslouchá se zájmem
- Lehce se učí
- K naučení potřebuje 6-8 zopakování
- Chápe významy
- Preferuje vrstevníky
- Přijímá vlastní zadání
- Vyjadřuje vlastní názory a pocity
- Většinu věcí již zná
- K naučení potřebuje 1-2 zopakování
- Samostatně vyvozuje závěry
- Preferuje dospělé
- Iniciuje vlastní projekty

Bystré versus nadané dítě

- Je vnímavé
- Přesně reprodukuje
- Baví ho škola
- Absorbuje informace
- Je "technikem"
- Dobře si pamatuje
- Je vytrvalé při sledování
- Je spokojené se svým učním a výsledky

- Je vysoce vnímavé
- Přichází s novým způsobem řešení
- Baví ho učení
- S informacemi pracuje
- Je "vědcem,,
- Kvalitně usuzuje
- Sleduje velmi pozorně
- Je velmi sebekritické

Příčiny nepopularity a problémů s vrstevníky

- Ptání se na věci, které se netýkají tématu, jemuž se věnuje skupina,
- mluvení o sobě a svých problémech,
- přítomnost pocitů, názorů a zájmů, které se neshodují s těmi, jež sdílejí ostatní,
- nesouhlas se skupinou,
- nastolování nových témat,
- strhávání pozornosti na sebe,
- snaha o kontrolu aktivit skupiny,
- obecné narušování práce skupiny.

Putallaz, M & Gottman, J., M. (1981). Social Skills and Group Acceptance. In S.R.Asher & J.M. Gottman (Eds.). The development of children's friendship. New York. Cambridge University Press, 116 - 149.

Lovecky, D.V. (1995). Highly Gifted Children and Peer Relationships. Counseling and Guidance Newsletter, 5 (3), 2, 6 - 7.

DĚKUJI ZA POZORNOST

